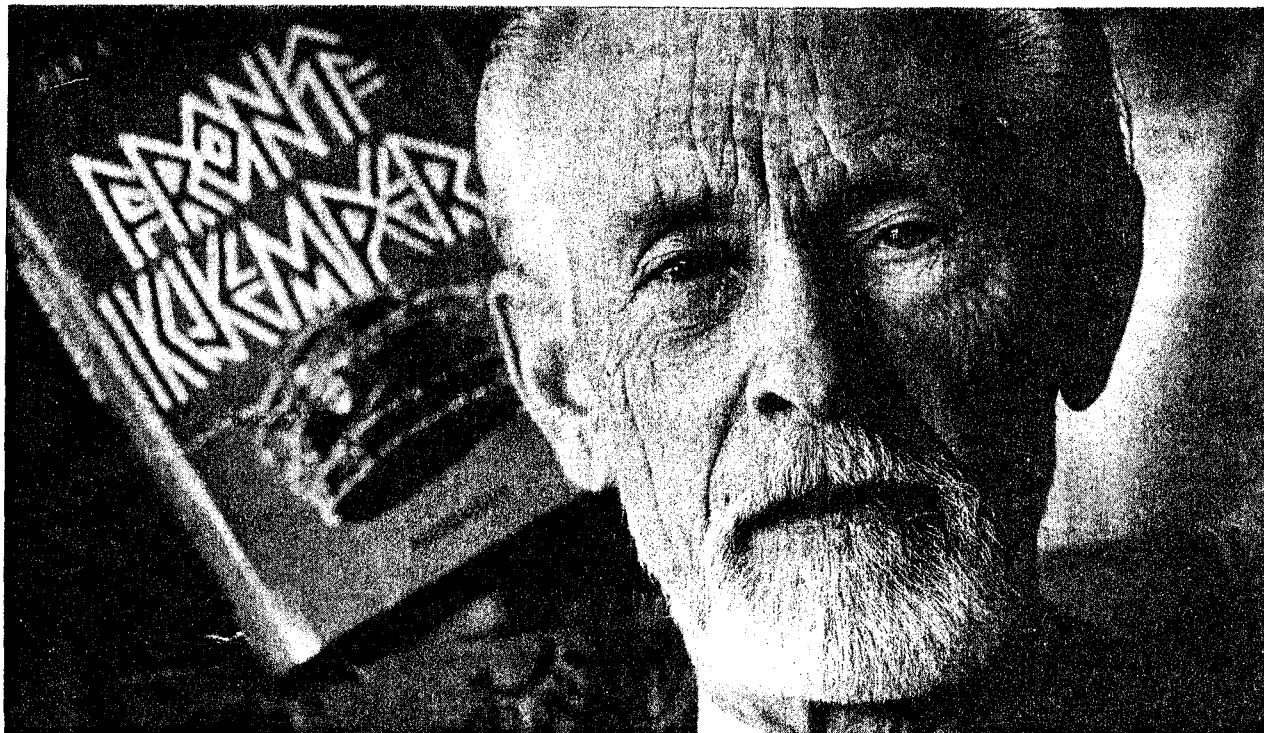

WAFFEN SS-VETERAN: Etter 50 år har Per R. Johansen skrevet om sin krigsinnsats på tyskernes side under den 2. verdenskrig.

Aftenposten
12/10-92.

-Ingen angrende synder

— Den gangen var mitt standpunkt riktig, slik jeg så det.

ANNE LISE STAFNE
TOM A. KOLSTAD (foto)

I sin selvbiografiske bok «Frontkjemper» forteller 72-årige Per R. Johansen om det valget han gjorde i 1941 — som kostet ham hans ti beste ungdomsår.

Historien får dømme, sier Per R. Johansen. Ingen får lokket ham selv til å si hvorvidt han nå i ettertid mener det var galt det han gjorde. Og i boken står han langt fra frem som noen angrende synder.

— Jeg er ofte blitt spurt om jeg ville gjort det samme om igjen. Det er umulig å besvare. Like umulig er det å svare på spørsmålet om jeg angre. Det har gått femti år siden den gang, femti år av kunnskap og erfaring som naturligvis gjør at jeg ser mange ting i et annet lys.

Jeg har lært at parti-programmer og politiske taler ofte ikke stemmer overens med virkeligheten. Man skal være skeptisk og ikke la seg fange. Da jeg var 19, var jeg en idealist. Og idealister går gjerne rett frem, uten å se seg for mye til siden, sier Per R. Johansen. Men han bruker ikke sin ungdom og de forvirrede og ulyk-

kelige forholdene ved okkupasjonen som unnskyldning for å frasi seg ansvar: — Jeg var mer voksen enn 19-åringer flest, hadde stått på egne ben siden jeg var 14.

— Hvorfor gikk du inn i NS?

— Jeg var ikke enig i ett og alt, men det var formuleringer i parti-programmet som appellerte til meg. Nå i ettertid tror jeg det spesielt var ett punkt som var utslagsgivende; man slo fast enhver ungdoms rett til utdannelse etter egne forutsetninger. Det kan virke fremmed og noe enkelt i dag, men jeg kan forsikre at bitterheten og erindringen om fattigdom og maktesløshet fortsatt sitter som spikret i meg.

England fienden

Per R. Johansen meldte seg inn i NS høsten 1940, og da Vidkun Quislings opprop om å melde seg til frivillig kamptjeneste kom i januar '41, ville han ta konsekvensen av sitt syn.

— Jeg meldte meg til kamp mot England, og det var også tilfelle med mange av mine frontkamerater. For meg representerte England kapitalmakten. Vi meldte oss ikke for å kjempe for Tyskland, men for et fritt Norge uavhengig av partene.

— Men dere havnet på østfronten?

— Da vi meldte oss, gjaldt fremdeles ikke-angrepspakten mellom Tyskland og Sovjetunionen. Vi visste ikke at situasjonen skulle endre seg ved at Tyskland noen måneder senere gikk til angrep på Sovjet. Ettertiden har forsøkt å snu historien på dette punkt, men det er bare tull

Uvitende?

— Du hevder i boken at dere ikke visste noe om nazistenes ugjerninger. Var det mulig?

— Vi visste at det fantes konsentrasjonsleire, de hadde jo vært der siden 1933. Men masseutryddelsene kjente vi ikke til. Det vi hørte, var at de skulle samles og sendes østover.

Vi var soldater, vi oppholdt oss i lange perioder ved fronten og utkjempet harde slag. Jeg tilhørte Waffen SS som var elite-tropper innenfor Wehrmacht, understreker Johansen. Han liker ikke at hans avdeling senere er blitt satt i bås med det øvrige SS.

Johansen fikk sin første militærutdannelse ved Waffen SS' rekruttskole i Graz i Østerrike, og senere, etter at han var blitt såret i kamp, gjennomgikk han krigsskole i Bad Tölz i Bayern. Junkerskolen i Bad Tölz er etter krigen blitt omtalt med skrekke og gru. Johansen mener det er ufortjent. I boken roser han den tyske militærutdannelsen.

— Men dere fikk også inn ideologien, raseteorierne for eksempel?

— Vår utdannelse var krigsrettet, vi fikk lite fra skolens «fredspensum». Vi hadde timer i grunnleggende raselære, men ingen ting som gikk på at en rase skulle være bedre enn en annen. Det ville også ha falt dødt til jorden, ved denne skolen var det minst 12 ulike nasjoner representert, sier Johansen. Han benekter at jødeutryddelser i det hele tatt ble berørt.

Farlig utvikling

— Hva tenker du om nynazismen i dagens Tyskland?

— Jeg mener at det ikke er riktig å koble det som skjer til nazisme. Disse gruppene har ingen ideologi ut over å protestere. De bruker NS-symboler fordi de ikke har noe bedre. Deres aktivitet har rot i arbeidsledighet og sosial uro, og man skal ikke kimse av dette problemet. De er prosentvis få, men det er tross alt 80 millioner i Tyskland, og dette kan utvikle seg til noe farlig.

— Hvordan har det vært å leve alle disse årene med en fortid som frontkjemper?

— En voldsom påkjenning. Vi tapte jo betingelsesløst og måtte ta det som kom. Den kollektive fordømmelsen sitter der

og vil vare livet ut. Noe jeg trodde var riktig, ble kalt for landssvik, og avvisene fremstilte oss som undermålere og halvidioter. Jeg har alltid måttet være på vakt. Men her i min hjemkommune Ullensaker har ingen ytret et ord overfor meg eller min familie, sier Per R. Johansen.

Den andre siden

I 1945 fikk han en dom på åtte år og satt inne i fem. Mens han satt på Akershus i 1946-47 skrev han med sine erindringer fra krigen, 400 håndskrevne sider som han gjemte i kassen med torvstrø som hørte til toalettet i cellen. Det var tillatt for de landssvikdømte, etter søknad, å skrive skjønnlitteratur mens de satt inne. Men dette var ikke tillatt — og manuskriptet ble også oppdaget ved en kontroll og fjernet. Da han igjen ble en fri mann, brukte han all sin arbeidskraft på å komme på bena igjen sosialt, fullførte sin fagutdannelse og etablerte etter hvert sin egen forretning. Det var først da han trakk seg tilbake, at han tok opp igjen bokplanene. Og i dag kommer «Frontkjemper» ut på Aschehoug forlag. Hva vil han med boken?

— Krigens historie er for størstedelen skrevet av seierherrene. La dette være mitt lille bidrag, fra den andre siden.

Frontkjemper ville bløffe Ruge

— Fra vårt fengsel på Akershus skrev noen av oss frontkjemper til general Otto Ruge og tilbød vår assistanse i jakten på «kommunistiske celler» i Nord-Norge. Siden vi jo hadde deltatt i kamp mot kommunister, mente vi at vi hadde noe å bidra med,

og diktet opp noen ganske fantasifulle «ledetråder», forteller Per R. Johansen.

I gufset fra den kalde krigen tillot han og kameratene seg endrøye spøk — og nådde lenger med den enn de selv hadde trodd. De oppnådde møte både

med general Ruge og med representanter for etterretningstjenesten. Opplegget sprakk da de innsatte luftet muligheten for permisjon for å undersøke forholdene på stedet, det vil si i Nord-Norge. De hørte aldri mer om saken. «Det hadde i hvert fall

vært en tid med avveksling og spenning, og ikke så lite hjernegymnastikk.

Det krevde faktisk sin mann å holde dette spillet gående såpass lenge. Vi hadde bløffet en direktør, en general og tre mann fra etterretningstjenesten

i flere uker», skriver Johansen i boken «Frontkjemper».

— Når jeg har tatt med denne historien, er det for å anskueliggjøre forholdene i Norge på den tiden. Alle var villige til å tro på alt, sier forfatteren.